

Spis treści

Wstęp 9

CZĘŚĆ I: RAJSKI OGRÓD. 1911–1920 11

„Rozdziera się ciemność dalekim błyskaniem łuny” 13

Raj ziemski 22

Dobra i zła krew 32

Granat pod łóżkiem 43

CZĘŚĆ II: MŁODY CZŁOWIEK I SEKRETY. 1921–1929 49

Mieszkanie z fikusami 51

Kocur 57

Doktor Muchołapski 64

Manichejskie trucizny 69

„Niestety, nie mogę się podpisać” 79

Rosyjska ruletka 84

Wśród członków loży 93

Szum heraklitejskiej rzeki 98

CZĘŚĆ III: CZARNY ARIEL. 1930–1934 103

„Czasu nauce poświęcam zbyt mało” 105

Jajo 111

Kompleks Cezarego Baryki 120

Piątkowe kotlety 128

Gwardia Lewiatana 135

„Most zawieszony w próżni” 155

Diabelska huśtawka 163

„Kiedy przestaję rachować i odmierzać każdy krok” 174

„Gdyby wczesne kochanie spełniło się było” 179

„Raz na lewo, raz na prawo” 188

CZĘŚĆ IV: KRAJ PIERWSZEJ EMIGRACJI. 1935–1939 195

„Student pewien w mieście Paryżu” 197

„Cały kosmos w nas krąży” 216

„Na czarnych łakach świata” 226

Celnik 234

„Garsteczka nieziemskich prawd” 241

„A Siena spada w blask” 249

„W mojej ojczyźnie, do której nie wrócę” 258
Brat Straszny 263
Janka 272
Zejdźcie na ziemię 276
Krwawa gwiazda 282

CZĘŚĆ V: GŁOSY BIEDNYCH LUDZI. 1939–1945 285

Ordery w walizce 287
Rozmyślenia o czasie pożogi 297
Teoria ostatniej złotówki 309
Wyspa Mirandy 320
Gniewosz 331
„Biedny chrześcijanin patrzy na getto” 348
Arka Noego 357

CZĘŚĆ VI: *IN PARTIBUS DAEMONIS*. 1945–1951 369

„My z Lublina” 371
Robinson warszawski 376
Diabelski cyrograf 384
Grób marki 392
Ocalenie 396
Chochoty 402
„Pasja robienia czegoś z pożytkiem” 409
Biały wywiad 421
„My tu niewolnicy jesteśmy!” 425
Suchy płomień 437
Mordownia 445

CZĘŚĆ VII: HISTORIA PEWNEGO SAMOBÓJSTWA. 1951–1960 459

„A ty jesteś dezterter” 461
Na dnie 474
„Wróg ładu ~ człowiek” 486
Egzorcyzmy 498
Córka proroków 505
„Poza granicą łez” 515
„Dosyć tego rozmamłania i drapania się” 522
„Żeby piórem swoje wyrobić” 530
Les grands seigneurs 537
„Z tobą, złotko, nie mogę się przywitać” 549
Moment wieczny 562
Miejsce na ziemi 570

CZĘŚĆ VIII: CZARODZIEJSKA GÓRA. 1961–1980 579

Niedźwiedzi szczyt 581

Dwustronne porachunki 589

Wilderness 602

Listy do siebie 611

Amerykanin w Paryżu 618

Druga przestrzeń 627

Więźniowie Ulro 638

„Może tylko podziw uratuje mnie” 647

„Jeden z największych poetów naszych czasów, jeżeli nie największy” 661

Hiob 672

CZĘŚĆ IX: STARY POETA. 1980–2004 681

Pamięć ran 683

„Ta korona spada mi na uszy” 692

Heloiza 704

„Będę Cię prześladował moją dziwną miłością” 711

Smok 723

Dalsze okolice 736

„Jeden jasny punkt” 745

* * * 752

Przypisy 757

Wykaz skrótów 904

Bibliografia 905

Indeks osób 929

Podziękowania 953

Źródła ilustracji 955

Wydarzenie Roku Czesława Miłosza!

Miłosz. Biografia autorstwa Andrzeja Franaszka to nie tylko barwny portret jednego z największych twórców XX wieku – to zarazem kawał historii tego stulecia, z jego okrutnymi paroksyzmami: wojnami, rewolucjami, oboma totalitaryzmami. Wszystkich tych wydarzeń – a także kluczowego dla tej epoki losu wygnańca – żyjący blisko sto lat poeta doświadczył na własnej skórze; ale też wnikliwie opisał w dziełach zdumiewających skalą artystycznej różnorodności.

Andrzej Franaszek zbierał materiały do tej biografii przez przeszło dziesięć lat – w Polsce i na Litwie, we Francji i w Ameryce. Dotarł do wszystkich, którzy mogli o Miłoszu powiedzieć coś istotnego, spenetrował archiwa w Beinecke Library i Maisons-Laffitte, prześledził obfitą korespondencję poety. Fantastycznie operuje zebrany materiał, nie przytłaczając czytelnika nadmiarem wiadomości, lecz raczej budując portret bohatera swej opowieści lekkimi pociągnięciami pióra. Nie pomija bolesnych i trudnych tematów, drażliwych spraw osobistych, dramatycznych decyzji i wyborów. Pokazuje je z kulturą i empatią, pomagając nam poznać tajemnice fascynującego losu wielkiego człowieka.

Czytając dzieło Andrzeja Franaszka, nabieramy nadziei, że uda się przeniknąć fenomen talentu i meandry osobowości Miłosza, zrozumieć, co ukształtowało jego umysłowość, wyobraźnię, wrażliwość poetycką.

Niebывały żywot, niebывała biografia.

Andrzej Franaszek (ur. 1971) – krytyk literacki, redaktor działu kultury w „Tygodniku Powszechnym”, absolwent polonistyki na Uniwersytecie Jagiellońskim. Zajmuje się twórczością współczesnych pisarzy polskich. Autor m.in. książek: *Ciemne źródło. Esej o cierpieniu w twórczości Zbigniewa Herberta* (nominacja do Nagrody Literackiej Nike w 1999 r., wydanie II: Znak 2008) oraz *Przepustka z piekła. 44 szkice o literaturze i przygodach duszy* (Znak 2010), licznych szkiców, a także scenariuszy filmów dokumentalnych. Mieszka w Krakowie.